

Fórmula Gironell

Text > PERE MARUNY

Dir que Martí Gironell és el nostre *best-seller* de novel·la històrica no és descobrir res de nou. D'ençà de l'èxit de la novel·la *El pont dels jueus*, publicada el 2007 i traduïda a diverses llengües, Gironell és un referent del gènere a casa nostra. En el seu darrer assalt literari, l'autor ens convida a passejar per les primeres dècades del segle xx, i ho fa sota el guiatge de Valentí Fagnoli, un personatge d'orígens italians que es converteix en un dels pioners nostrats de la fotografia, l'art que va aparèixer amb el nou segle per canviar el món d'una manera més profunda i radical del que pot aspirar a fer-ho el seu terrible deixeble contemporani, el TikTok.

Anem al gra. La gràcia d'*El fabricant de records* rau a situar-nos en aquell temps tan pròxim com distant a la vegada, en què el naixement d'una tecnologia significaria un abans i un després en el desenvolupament del nostre món i de la nostra cultura. Parlem de les primeres dècades del segle xx. Valentí Fagnoli, hereu d'una família de migrants italians establerts a Catalunya, s'inicia, per mor del seu germà més petit, Adolf, en l'art de fabricar records, tal com li agrada dir al protagonista mateix. I és tot un encert, aquesta definició. Gironell ens porta

a sentir el que devia significar per a la gent comuna poder atresorar una imatge tan autèntica dels seus, i poder-la preservar molt de temps després que aquests ja no hi fossin. Fins aleshores, això comportava contractar un pintor i dedicar moltes hores a posar, hores i diners que només tenia la gent acabalada. L'escena en què el protagonista és enviat per la seva mare al pis dels veïns per retratar l'infant que se'ls acaba de morir n'és un gran exemple.

En canvi, situar una novel·la històrica en un període de temps tan proper i documentat com és el segle xx implica una sèrie de riscos. Les fórmules literàries d'èxit, també. I aquí, l'autor no ha sabut resoldre de la millor manera cap de les dues qüestions. La novel·la té força talls on es veuen massa les costures; massa per a un autor tan experimentat com és Martí Gironell. Hi ha paràgrafs que clarament hi són per demostrar que l'autor s'ha documentat del tema sobre el qual escriu (com ha de ser), però que hi estan encaixats massa artificiosament. El mateix passa amb la trama; aquesta segueix les pautes marcades per les regles reeixides de l'acceptació popular: intriga, amor, personatges reals i famosos que interactuen amb els protagonistes, casualitats molt casuals; tot s'hi ha de do-

GIRONELL, Martí. *El fabricant de records*. Barcelona: Columna Edicions, 2022. 296 p.

nar en la proporció justa i necessària. Però, inclús en això, l'autor rellisca en alguns moments, com a l'escena de la font del Llop: massa, massa, massa.

Amb tot, la fórmula és prou resistent perquè agradi al gran públic, de la mateixa manera que a tots ens agrada de tarda en tarda anar a menjar un Big Mac.

Perdre i renéixer

Text > ASSUM GUARDIOLA

Admiro l'Editorial Trípodè sobretot per dues coses: per la cura, el rigor i l'encert de la tria d'autors que l'editora, Pilar Blasco, vol que formin part del seu catàleg, i per l'aposta per la col·lecció de poesia en què dona visibilitat a poetes que moltes vegades no tenen l'oportunitat de fer-se sentir. I la Pilar ha sabut veure que la veu poètica de Montse Maestre és una veu emergent, però d'una solidesa i d'una plenitud que mostren, sense fissures, un llarg camí d'exploració de l'univers propi a partir de la constel·lació que formen els seus referents.

De vegades confonem el significat de *emergent* per manca de maduresa. *Emergir* vol dir 'destacar', 'despuntar'. I brillar. I en aquest despuntar de la veu poètica de Montse Maestre ressonen els ecos dels poetes que l'han precedit. És així com es va construint la seva veu genuïna. La poeta, des de la maduresa de la seva experiència feta vers, els paga tribut.

A *Pell morta* trobareu la història d'un dol. La narració (no és debades la tria d'aquesta paraula, després hi aniré) d'una pèrdua amorosa. Així és com les tres parts que donen forma al poemari,

«Ferida», «Crosta» i «Cicatriu», mostren els diversos estadis d'aquesta experiència. Una experiència que el lector es pot fer seva. I no és aquest un dels reptes de la poesia? Que una experiència única pugui esdevenir universal?

Continuant amb aquesta idea de la universalitat, al poemari apareixen molts racons del món. La poeta parla sovint d'aquest capacitat que ens proporciona l'escriptura de poder visitar llocs on no hem estat mai. Sovint, a més a més, aquests llocs ens arriben de la mateixa literatura. És molt interessant, per això, com aquests racons

Un tractat d'educació

Text > PAU LANAÓ

La imatge de la coberta és la d'un pati d'armes il·luminat per una finestra que ens situa a l'espai on antigament hi havia la capella, una de les darreres estances que visitaven els destinats al patíbul. A la plana tres, un acrílic de Joan Miró, *L'esperança del condemnat a mort III*, actua com el pròleg de la novel·la, escrita per un filòsof i expert en la història de l'educació, sobre la vida d'un altre pedagog, marcat com a enemic públic número u i assassinat per la inflexibilitat d'una classe social amenaçada per les noves idees i realitats que anaven en contra del poder etern de l'església i el terrenal dels patrons. Pere Solà i Gussinyer, l'autor de *Quadern de cel·la*, i Francesc Ferrer i Guàrdia, el protagonista desconegut del qual mai s'esmenta el nom, però que no pot escapar d'una realitat que l'ha fet culpable abans de ser jutjat, són crítics amb el sistema. El primer ha fet de la història de l'educació una eina, allò que deia Mandela que era l'arma més poderosa per canviar el món; el segon va recollir la tradició iniciada per Rousseau, contrària a l'autoritat i el catecisme religiós, i la va adaptar a l'anarquisme i el pensament lliure. Tan íntima és la relació del primer amb el segon, que Solà refà els darrers dies del pedagog anarquista i

fa un repàs estricte i sense estridències de la vida d'un activista que avui és reconegut com una de les figures del pensament europeu de començament del segle xx.

Mitjançant el recurs de la trobada d'un manuscrit en un mas, en aquest cas de Collserola, Solà fa caminar el lector des dels inicis del noi de Cal Boter fins al seu assassinat legal al fossar de Santa Amàlia de Montjuïc. Ho fa amb una prosa un pèl acadèmica i un plantejament empíric que intenta explicar els motius que van portar el fill d'una família catòlica, monàrquica i conservadora a combregar amb una cosmovisió antiautoritària i revolucionària. Solà se serveix de textos curts, alguns simples flaixos no tan sols per presentar la vida del protagonista, les seves pors, esperances o records, sinó també per fer un repàs de la situació social i política d'un temps convuls en el qual es modifiquen els paradigmes. Així, ens trobem que l'única persona que l'entén i li dona conversa és la monja de les filles de Maria, sor Maria Dolors Soler i Masdemunt, que li porta menjar i li explica que va fer d'infermera destinada a Cuba, on es va enamorar d'un coronel de Llambilles i va ser violada per soldats nord-americans a Las Colinas de San Juan. A la pàgina

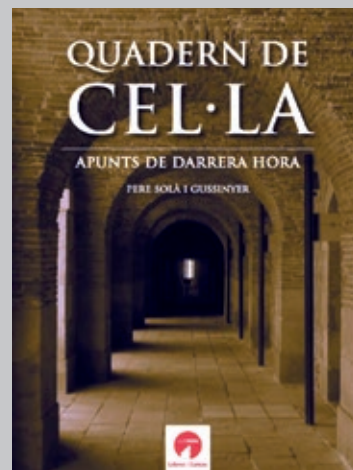
de món fan de mirall i de ressò del que l'autora vol explicar.

Per acabar, voldria destacar el fet que la presència de la dona, de la feminitat, és molt marcada a tot el poemari. El pròleg és escrit per la poeta Sònia Moll. Molts dels poemes van dedicats a dones. Les protagonistes dels poemes són dones. Montse Maestre dedica el poemari a les seves àvies «i a totes les dones sàvies i fortes que ens han precedit». Aquestes dones sàvies i fortes són el nucli del poemari.

Deia en començar que aquest poemari es pot llegir com una narració. I aquest és un dels aspectes que voldria ressaltar per acabar: la nitidesa dels versos i l'experimentació formal que

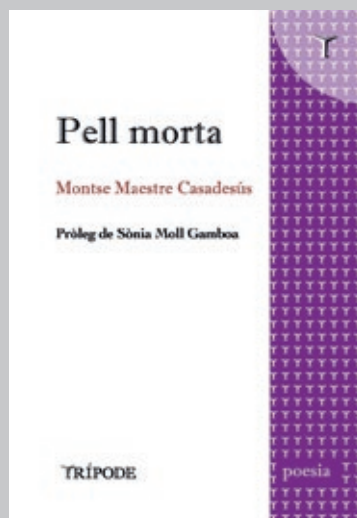
fan que el lector pugui seguir la història plantejada com un riu que flueix. Fixeu-vos en un dels primers poemes del recull, que es titula *L'últim desig*: «Vaig demanar-te que em besessis per última vegada | amb una súplica indomable que em traspuava per la pell, | amb l'afany de reanimar allò que no sabia que era mort, | un arrabassar-li a l'amor viscut una espurna de llum. | Però aquell bes va ser tan curt, tan abrupte i tan sord, | que va glaçar-me l'esperança als llavis».

Que visqui la poesia enmig de la voràgine de la narrativa, que visquin les editorials que la fan present i que veus poètiques com la de la Montse Maestre puguin ser llegides i sentides.

SOLÀ I GUSSINYER, Pere.
Quadern de cel·la. Barcelona:
Llop Roig, 2021. 352 p.

236 es pot llegir: «Actuar èticament en la vida quotidiana és una autèntica heroiçitat». La màxima defineix una obra que intenta ser una novel·la, però que en realitat és un tractat d'educació. Com recullen les darreres frases de Ferrer mentre espera els trets del piquet d'execució: «Al final no hi haurà més remei que instruir-se per canviar el món. Instruir-se en la veritat i en la justícia. En la fraternitat. La humanitat no es deixarà autodestruir». Solà, reconverit en el notari que va acompanyar Ferrer i Guàrdia l'última nit, ha deixat clar que el noi de Cal Boter tenia raó, el seu missatge ha transcendit en el temps i ha esborrat els noms dels responsables de la seva mort.

MAESTRE, Montse. *Pell morta*.
Lleida: Editorial Trípod, 2022.
76 p.